

Brug buske bedre

Buskplantninger har haft en fremtrædende rolle i landskabsarkitekturen i det meste af det 20. århundrede. Det er robuste beplantningselementer, der skaber grønne pauser i øjenhøjde, understøtter biodiversiteten og ikke har behov for intensiv drift. Men der mangler viden om, hvordan vi får dem til at lykkes. Et ph.d.-projekt undersøger, hvordan forskellige plantningsprincipper påvirker trivsel, drift og udtryk.

Demonstrationsplantninger i Slagelse. Halvdelen af hver plantning har staudebunddække og den anden halvdel bar jord. Kræver det mere eller mindre driftsindsats? Giver det bedre eller ringere vækst hos buskene? Er det nemmere eller sværere at se ukrudtet? Det vil de kommende registreringer give et fingerpeg om. Foto: Marie Schnell

Demonstrationsplantninger i Slagelse. Halvdelen af hver plantning har staudebunddække og den anden halvdel bar jord. Kræver det mere eller mindre driftsindsats? Giver det bedre eller ringere vækst hos buskene? Er det nemmere eller sværere at se ukrudtet? Det vil de kommende registreringer give et fingerpeg om. Foto: Marie Schnell

Buske kan defineres som flerårige planter med flere forvedede stængler, som forgrener sig fra jordoverfladen eller tæt på jorden. Generelt er buske lavere end træer og har oftest højder mellem 0,2 og 10 meter. Ved sidste optælling bestod 45 % af det anvendte plantemateriale i Danmark af buske og småtræer som f.eks. hylde, tjørn og hassel. Globalt set indgår buske i 45 % af jordens areal. Derfor kan det overraske, at der er så begrænset viden om buskplantninger. I januar 2017 startede Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning derfor et ph.d.-projekt om buskplantninger. Formålet er at få en bedre forståelse for buskplantninger og ud fra det lægge strategier for, hvordan intentionerne kan indfries gennem design og drift.

16 demonstrationsplantninger

I marts 2017 etablerede vi 16 demonstrationsplantninger til fagudstillingen Have & Landskab i Slagelse – i samarbejde med Danske Planteskoler og ZBC Jernbjerggaard (Selandia). Ønsket er at sætte fokus på buskplantninger og samtidig lave en forundersøgelse af, hvordan plantetæthed, etager og spredningsform påvirker trivsel, drift og udtryk.

Plantningerne består af fire beplantningsprincipper, som afprøves på fire forskellige artstemaer. Beplantningsprincipperne varierer i forhold til plantetæthed, etagering og spredning samt størrelsen af planterne ved levering. Formålet med artstemaerne er at demonstrere beplantningsprincippernes betydning ved forskelligt artsvalg og om muligt pege på karaktertræk, som kan have afgørende betydning for trivsel, drift og udtryk. Artstemaerne er natur, strand, sol og klima. I hvert af de 16 bede har den ene halvdel af arealet bunddække af stauder og den anden halvdel bar jord mellem buskene.

Plantetæthed

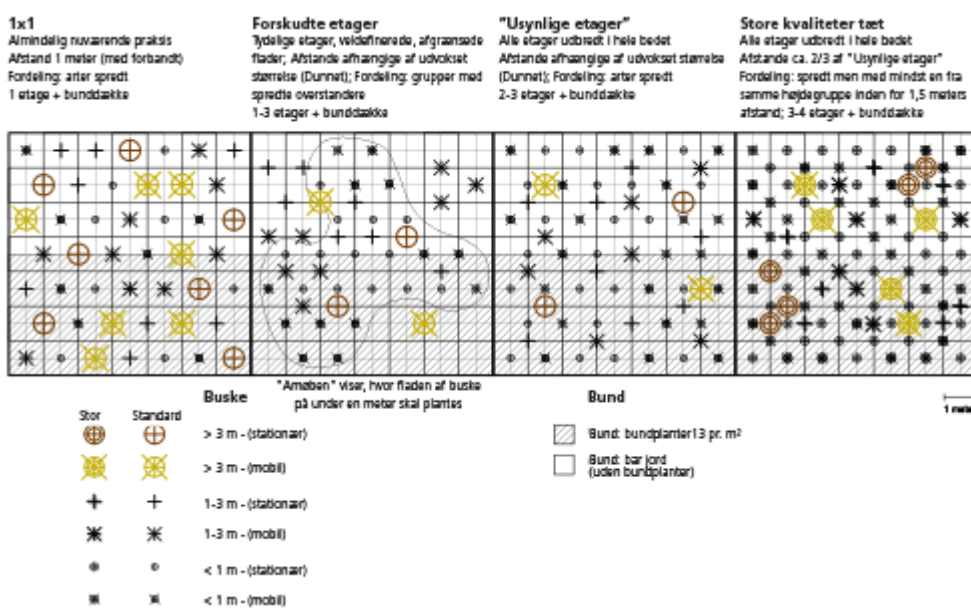
Ofte plantes buske med en afstand på 1 x 1 meter eller tættere. Ønsket er at dække jorden hurtigt, så ukrudt minimeres. Men planterne svækkes af den indbyrdes konkurrence, hvor mangeltilstande, sygdomme og strækningsvækst gør plantningerne mindre tætte.

De fire beplantningsprincipper afprøver forskellige plantetætheder.

Det første princip 1 x 1 anvender en planteafstand på 1 x 1 m uanset forventet udvokset højde, hvilket for tiden er den mest brugte model.

De to næste, Forskudte etager og Usynlige etager, har en planteafstand, der er afpasset den forventede højde i udvokset tilstand: 1 m mellem planterne i højdekategorien < 1 m; 1,5-2 m mellem planterne i kategorien 1-3 m; 3 m mellem planterne i kategorien > 3 meter.

Det sidste planteprincip, Store kvaliteter, har stor plantetæthed og store leverede plantekvaliteter med henholdsvis ca. 0,5 og 1 meters afstand i de nederste etager og ca. 1,5 meter i klyngerne af buskoverstandere. Formålet er at undersøge, hvordan planteafstand og afledt konkurrence mellem planterne kan anvendes strategisk i design af buskplantninger.

Oversigt over de fire planteprincipper i demonstrationsplantningerne. Hvert princip gentages med fire artstemaer: natur, strand, sol, klima. (Klik på figur for stor visning)

Etagering

Hvis der kun er én etage i et bed, kræver det, at de anvendte planter har en høj dækningsgrad. De vil konkurrere indbyrdes om den samme plads. Flere etager skaber tæthed fra bedets bund, og planterne kan udnytte deres egne nicher i højden. Professor Nigel Dunnet fra University of Sheffield i England har beskrevet et beplantningsprincip, hvor planteafstanden afhænger af buskenes udvoksede højde, og hvor bunden er dækket af urter. Vi har ladet os inspirere af det til at undersøge, hvad etageringen gør for behovet for renholdelse og for buskenes trivsel. Derfor har hvert tema tre højdekategorier: < 1 m, 1-3 m og > 3 m forventet højde i udvokset tilstand.

Spredning

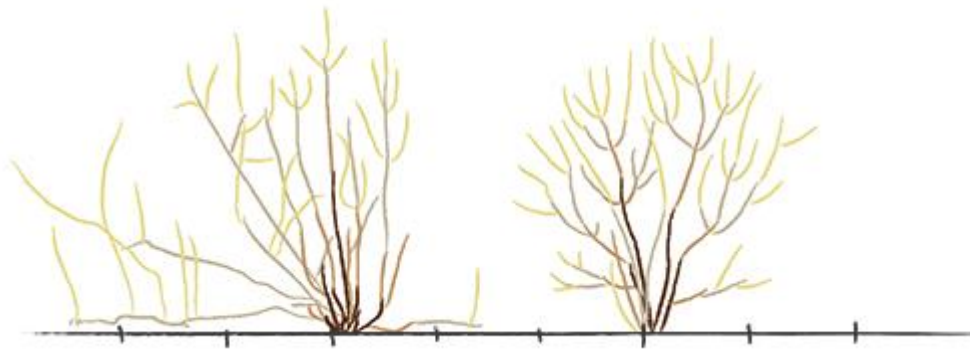
Nogle buske spreder sig klonalt med f.eks. udløbere eller rodslående grene. Disse planter kan dermed flytte sig fra, hvor de blev plantet. Vi kalder dem derfor "mobile". Det kan ændre et bed markant, men kan også bruges til at fylde huller ud, hvor andre planter er døde. De "stationære" buske må omvendt blive, hvor de er plantet. I hver højdekategori er der en "mobil" art, og en "stationær". Vi ønsker at registrere, hvordan klonal spredning påvirker plantningerne med henblik på strategisk anvendelse af dette karaktertræk.

Etager skaber tæthed fra bunden, og planterne konkurrerer ikke alle om den samme plads.

Etager skaber tæthed fra bunden, og planterne konkurrerer ikke alle om den samme plads.

"Mobile" planter med klonagtig spredning kan flytte sig, mens de "stationære" bliver, hvor de er plantet.

Etager skaber tæthed fra bunden, og planterne konkurrerer ikke alle om den samme plads. "Mobile" planter med klonagtig spredning kan flytte sig, mens de "stationære" bliver, hvor de er plantet.

Undersøgelser og resultater

I sommeren 2017 blev buskene registreret, så vi har et udgangspunkt for senere registreringer. Vi har målt de ca. 1.000 buskes højde, antal af hovedskud, rodhalsdiameter, udbredelse samt dominerende vækstretning. Arterne og deres placering er opgjort, og døde hovedgrene og buske registreret. Der er en del fejlleverancer, særligt på sortsniveau, og der er også enkelte fejlplantninger. Nogle planter er blevet stjålet, navnlig stauder. Vi registrerer driften for at se, om der er behov for mere eller mindre ukrudtsbekæmpelse på de bunddækkede arealer. Foreløbig er der planlagt opfølgende registreringer i 2019 og 2021.

Demonstrationsplantningerne er permanente og kan følges på kommende udgaver af Have & Landskab. Med tiden kan der uddrages tendenser og opnås vigtige erfaringer med plantningernes udvikling.

Kilder:

Marie Schnell, 2013: Ind i busken – grundlæggende retningslinjer for vellykkede buskplantninger, specialeprojekt på landskabsarkitektuddannelsen – se artikel i Grønt Miljø 2/2014 s. 16-22.

Nigel Dunnet, 2004: Shrub Mosaic and Woodland Edge, i Hitchmough & Fieldhouse: Plant User Handbook, UK.